

Utvärdering av öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar

Handläggare
Björn Rosborg
Magdalena Eiger
Thomas Mårdh

Innehållsförteckning

Utvärderingens beaktade och föreslagna åtgärder	4
Pågående förändringar och satsningar	4
Förbättringsområden	4
Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte	5
Metod och material	5
Beskrivning av nuläge.....	6
Nationellt.....	6
Omfattning och regionala skillnader.....	6
Organisatorisk hemvist	6
Öppettider	6
Utbildning	6
Huddinge.....	6
Verksamhetens inriktning.....	6
Verksamhetens omfattning	7
Samverkan.....	8
Elevernas synpunkter på verksamheten	9
Utblick.....	10
Jämförelsekommunerna	10
Österåker	10
Nacka	10
Järfälla.....	10
Sollentuna	10
Haninge	10
Former för öppen fritidsverksamhet i alternativ regi	11
Bidragsmodell	11
Idéburet offentligt partnerskap.....	11
Upphandling.....	12
Pågående förändringar och satsningar	13
Bidragsöversyn.....	13
Idrottspolitiskt program (IPP)	13
Satsning på trygghet och trivsel.....	13
Slutsatser och förbättringsområden.....	14
Överlag fungerar det bra...men det finns också utmaningar	14
Barnkonsekvensanalys	14
Förbättringsområden	14
Internt utvecklingsarbete.....	14
Bättre utnyttjande av lokaler.....	15
Utveckla samarbetet med föreningslivet och civilsamhället	15
Avgift	15

Utvärderingens beaktade och föreslagna åtgärder

Av utvärderingen framgår att den öppna fritidsverksamheten fungerar bra men att det också finns utmaningar som behöver mötas med olika åtgärder. Det är framför allt den låga uppslutningen på några skolor i socioekonomiskt utsatta områden.

Pågående förändringar och satsningar

För att få ett helhetsperspektiv är det viktigt att utvärderingen tar hänsyn till kommande förändringar och pågående satsningar som förväntas påverka målgruppen 10–12-åringar positivt.

- *Översyn av bidragssystemet.* Utvecklingsbidrag, lovbidrag, riktade verksamhetsbidrag till prioriterade områden och prova-på-verksamhet föreslås införas samt att skolidrottsföreningar kan registrera sig för bidrag.
- *Idrottspolitiskt program.* Prioriterad grupp ”Barn och ungdomar 7–20 år – med särskild hänsyn till flickor 12–20 år och barn och ungdomar med svagare socioekonomiska förutsättningar än genomsnittet”.
- *Satsning på trygghet och trivsel.* Avsatta resurser för läxläsning och föräldrarådgivare i socioekonomiskt utsatta områden.

Förbättringsområden

- *Internt utvecklingsarbete.* Skolor som lyckats med verksamheten måste kopplas ihop med de som har utvecklingspotential.
- *Bättre utnyttjande av lokalerna.* Luckra upp de blockade tiderna till gymnastikhallar/irottshallar på skolorna för föreningslivet.
- *Utveckla samarbetet med föreningslivet och civilsamhället.* Påbörja en dialog med föreningslivet för att se över var och i vilken driftform – bidragsöverenskommelser, IOP eller upphandling – en utvärderingsbar pilotverksamhet i extern regi skulle kunna startas.
- *Avgiften* hämmar inskrivningsgraden, speciellt i områden med lägre inkomster, men då en avgränsning i utvärderingen var att inte generera några merkostnader kommer ingen revidering av avgiften att föreslås.

Inledning

Bakgrund

Det är obligatoriskt för kommunen att erbjuda utbildning i fritidshem för elever i förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet (ibland kallad fritidsklubb) erbjudas i stället för fritidshem.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan och motsvarande skolformer. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation. Till skillnad mot fritidshemmet är öppen fritidsverksamhet inte en del av skolväsendet och omfattas inte av någon läroplan. Familjerna avgör själva när och hur ofta barnen ska delta.

Verksamheten behöver inte erbjuda samma grad av omvårdnad och tillsyn som fritidshemmen och den integrerade skolbarnsomsorgen och kan bedrivas i samarbete med annan fritidsverksamhet eller föreningslivet.

Syfte

Av Mål och budget 2021 framgår att den öppna fritidsverksamheten för 10–12-åringar ska utvärderas för att skapa bästa möjliga verksamhet. Enligt grundskolenämndens och kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan är uppdraget att utreda möjligheterna att bedriva fritidsverksamhet i olika former för 10–12-åringar.

Utvärderingen ska redovisa omfattningen på den öppna fritidsverksamheten; betalande barn men även det faktiska nyttjandet (närvaron) inklusive verksamhetens inriktning och kostnader samt potentiella förbättringsområden.

Utvärderingen ska undersöka hur föreningsliv och civilsamhälle kan aktiveras för målgruppen, framför allt i Västra Skogås, Flemingsberg och Vårby.

Utgångspunkten för utvärderingen är att den omfattar de kommunala skolorna där det finns rådighet och att den inte ska vara kostnadsdrivande.

Metod och material

Faktainsamling för denna rapport har dels skett genom en webbenkät ställd till relevanta rektorer, skolbesök, djupintervjuer med ett utvalt antal rektorer och tjänstemän på KUF, SOF, KSF, ABF, Rädda Barnen och i kommunerna Enköping, Borås och Botkyrka samt dokumentstudier och olika registerdata.

Beskrivning av nuläge

Nationellt

Omfattning och regionala skillnader

Hösten 2018 fanns det enligt Skolverket 578 verksamheter med öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar. En stor del av den öppna fritidsverksamheten lades ner under 1990-talet. Under den senaste tioårsperioden har antalet öppna fritidsverksamheter legat relativt konstant runt 600.

Hösten 2018 hade endast 58 kommuner öppen fritidsverksamhet. Det är vanligast med öppen fritidsverksamhet i och kring storstäderna och 87 procent av verksamheterna ligger i storstadsområdena och de större städerna.

Organisatorisk hemvist

År 2018 återfanns 63 procent av alla enheter med öppen fritidsverksamhet i samma organisation som en grundskola eller grundsärskola. Den öppna fritidsverksamheten kan drivas i kommunal eller enskild regi. Majoriteten av verksamheterna drivs av kommunen. Endast 19 procent (110 verksamheter) drivs av enskild huvudman. Dessa verksamheter finns främst i storstäderna.

Öppettider

Ungefär åtta av tio verksamheter har öppet mer än 16 timmar per vecka. Antalet timmar verksamheterna har öppet per vecka är något högre bland de enskilt drivna verksamheterna än bland de kommunala. Det är 92 respektive 80 procent av dessa verksamheter som har öppet 16 timmar eller mer per vecka.

Utbildning

Enligt Skolverket var det 2018 ungefär 15 procent av de som arbetar inom öppen fritidsverksamhet som hade pedagogisk högskoleexamen (förskolläraryrket, fritidspedagog- eller lärarexamen).

Huddinge

Verksamhetens inriktning

Det är idag 19 skolor i egen regi som har årskurserna 4–6 och därmed öppen fritidsverksamhet. Under våren har samtliga 19 rektorer svarat på ett antal frågor i en enkät om verksamheten. Dessutom har djupintervjuer gjorts liksom skolbesök.

Den öppna fritidsverksamheten har på många av skolorna ett specifikt namn för att skilja den från fritidsverksamheten för årskurs F-3. ”Klubben” eller ”Fritidsklubben” är återkommande liksom ”Eftis”, men även andra mer unika namn som Oasen och Ung Zon förekommer.

Samtidigt som många rektorer påtalar att man försöker anpassa verksamheten till elevernas mognad och att det är deras intresse som ska driva inriktning och aktivitet betonar flera också att skolorna av praktiska skäl på lov slår ihop den öppna fritidsverksamheten med fritidsverksamheten för årskurserna F-3 eller att den utgör en integrerad del av den och att samarbetet dem emellan är helt naturligt. Speciellt för de yngre bland årskurs 4–6 som befinner sig i övergången

mellan ordinarie fritidsverksamhet och den öppna. Det är viktigt att det är rätt verksamhet för rätt ålder.

Av flera svar framgår också att fritidspersonalen inte bara sysslar med denna verksamhet utan att de har ett flertal arbetsuppgifter och kan vara en del av fritidsverksamheten för de yngre eller är ”knuta till mellanstadiets arbetslag”.

Vad gäller lokalerna svarar ett par av rektorerna uttryckligen att verksamheten bedrivs i separata lokaler medan de allra flesta inte kommenterar detta alls.

De aktiviteter som avses varierar från skola till skola och beroende på elevernas önskemål, men det kan vara saker som bakning, innebandy, pingis, hinderbana, biljard, pyssel måla och rita, sällskapsspel och utelek. På loven kan det bli laserdome, minigolf, bio, åka båt, bad och tipspromenader. Åtminstone en skola har också en liten musikverksamhet med musiklärare.

På flera skolor har man noterat att uteverksamheten med 10–12 åringarna inte alls är lika populär som den som bedrivs inomhus. Och flera rektorer framhåller också att verksamhetens innehåll spelar stor roll för uppslutningen.

Verksamhetens omfattning

I de kommunala skolorna varierar inskrivningsgraden (antal elever inskrivna i öppen fritidsverksamhet/antal elever i grundskolans åk 4–6 februari 2021). Detta beror till viss del på att andelen elever i de olika årskurserna skiljer sig åt mellan skolorna, vilket spelar roll då ålder påverkar inskrivningsbenägenheten. Men framför allt visar nedanstående siffror att inskrivningsgraden i skolor i de socioekonomiskt utsatta områdena är låg. Och jämfört med fritidsverksamheten för årskurserna F-3 sjunker inskrivningsgraden för den öppna fritidsverksamheten markant för samtliga skolor.

Antal elever per skola/enhet	Grundskola				Öppen fritidsverksamhet	
	åk 4	åk 5	åk 6	Total	Antal	Andel
Solfagraskolan Grundskola	109	116	98	323	159	49%
Snättringeskolan Grundskola	89	81	47	217	104	48%
Utsäljeskolan Grundskola	76	78	71	225	107	48%
Ängsnässkolan Grundskola	88	86	51	225	105	47%
Balingsnässkolan Grundskola	60	60	49	169	70	41%
Vistaskolan Grundskola	80	80	73	233	94	40%
Edboskolan Grundskola	103	55	48	206	82	40%
Glömstaskolan Grundskola	77	77	80	234	88	38%
Tomtbergaskolan Grundskola	77	59	47	183	61	33%
Skogskällan Grundskola	83	88	72	243	64	26%
Kästaskolan Grundskola	44	29	23	96	25	26%
Sjötorpsskolan Grundskola	24	53	48	125	32	26%
Trångsundsskolan Grundskola	71	69	81	221	55	25%
Segeltorpsskolan Grundskola	113	107	122	342	71	21%
Kungsklippeskolan Grundskola	55	55	56	166	33	20%
Visättraskolan Grundskola	62	60	49	171	34	20%
Mörtviksskolan Grundskola	44	50	55	149	26	17%
Vårbyskolan Grundskola	45	50	51	146	16	11%
Annerstaskolan Grundskola	53	38	44	135	6	4%
Totalt	1 353	1 291	1 165	3 809	1 232	32%

Omfattningens utveckling över året

Antalet inskrivna i öppen fritidsverksamhet åk 4–6 varierar över läsåret. Inför höstterminen är inskrivningsgraden relativt hög för att sedan successivt minska längre fram under läsåret. Huvuddelen av de inskrivna eleverna går i åk 4 och

minskar sedan i åk 5 för att i åk 6 utgöra en mindre del av det totala antalet elever i denna verksamhet.

Det faktiska nyttjandet

Inskrivningsgraden är ett mått men den faktiska närvaron är kanske ett ännu viktigare sådant. Av svaren på en förfrågan ställd till berörda rektorer framgår att de inskrivna elevernas närvaro i den öppna fritidsverksamheten varierar men att det är svårt att se ett mönster. I en del skolor dyker nästan alla inskrivna elever upp medan det i andra endast är hälften eller färre.

Och, vilket en av rektorerna säger i en djupintervju, ”det är svårt för skolan att planera aktiviteter när man inte vet hur många elever som kommer att närvara i verksamheten från dag till dag”.

Samverkan

Från djupintervjuer och referensgrupp framgår att det tidigare funnits samarbeten, åtminstone i Skogås, mellan skolorna avseende den öppna fritidsverksamheten. Några av rektorerna som djupintervjuats anser att det vore bra ”att samla ihop från flera olika skolor i området” då det ger eleverna möjlighet att träffa andra från kommundelen.

Erfarenheterna av samverkan med föreningslivet i de utsatta områdena är enligt rektorerna inte alltid bra. Det kan röra samarbete med en förening till att de hyr skolans lokaler. Men det finns goda exempel också. Och en idé som förs fram är att bjuda in andra aktörer till verksamheten för att berätta om olika aktiviteter för att visa att det finns saker att göra utanför skolan.

En bättre samverkan med kultur- och fritidsförvaltningen önskas även om det sägs mer allmänt än vilka konkreta åtgärder och aktiviteter man skulle kunna samverka kring.

Ekonomiska förutsättningar

Den öppna fritidsverksamheten för årskurs 4–6 finansieras av grundskolenämndens budget genom anslag (ram) från kommunfullmäktige och elevavgifter. Anslaget från fullmäktige är volymbaserat.

Grundskolenämndens resursfördelning fungerar så att skolorna ersätts via en schablon per elev, skolpeng, som består av ett grundbelopp (13 398 kr/år) som ska täcka kostnader för pedagogisk verksamhet och omsorg, material och utrustning samt måltider.

Elevavgiften för öppen fritidsverksamhet uppgår till 417 kr per månad.

De kommunala skolornas kostnader

Skolornas intäkter består i huvudsak av elevpeng för grundskola, fritidshem och diverse statsbidrag. Fritidsverksamheten består, förutom av öppen fritidsverksamhet för åk 4–6, också av fritidsverksamhet för åk F-3. Dessa verksamheter är i många fall starkt integrerade vilket innebär att kostnaderna för verksamheten är komplicerad att exakt dela upp och gör redovisningen svår att använda som jämförelsegrund.

Elevernas synpunkter på verksamheten

Nedanstående resultat är hämtade från barn- och utbildningsförvaltningens elevenkät som genomförs varje vår i alla kommunala grundskolor. Trenden är att i takt med elevernas stigande ålder sjunker resultatet.

Åk 4

Jag känner mig trygg på mitt fritids	94 %
Jag lär mig nya saker på mitt fritids	68 %
Det finns roliga saker att göra på mitt fritids	88 %
Jag har möjlighet att få lugn och ro på mitt fritids	77 %
Jag är nöjd med mitt fritids	91 %

Åk 5

Jag känner mig trygg på mitt fritids	91 %
Jag lär mig nya saker på mitt fritids	61 %
Det finns roliga saker att göra på mitt fritids	84 %
Jag har möjlighet att få lugn och ro på mitt fritids	78 %
Jag är nöjd med mitt fritids	86 %

Åk 6

Jag känner mig trygg på mitt fritids	80 %
Jag lär mig nya saker på mitt fritids	60 %
Det finns roliga saker att göra på mitt fritids	83 %
Jag har möjlighet att få lugn och ro på mitt fritids	67 %
Jag är nöjd med mitt fritids	73 %

Utblick

Jämförelsekommunerna

I en utblick på Huddinges jämförelsekommuner kan man se att de gör olika avseende målgruppen 10–12 år. Utblicken omfattar inte Stockholms stad då det är svårt att få en enhetlig bild av verksamheten där.

Österåker

Fritidshem är en plats för yngre skolbarn att vara på före och efter skoltid medan vårdnadshavaren arbetar eller studerar. Fritidshem är till för barn från förskoleklass till och med vårterminen det år som barnet fyller 13 år. Det kompletterar skolan och låter barnen utvecklas tillsammans med andra barn. Fritidshemmet är öppet vardagar på dagtid och under lov. Fritidshem finns vid den skola där barnet är inskrivet, eller så nära som möjligt.

Nacka

Fritidsklubben är en öppen fritidsverksamhet som erbjuds från och med höstterminen det år eleven fyller 10 år fram till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. Det är varje skola som bestämmer hur den öppna fritidsverksamheten utformas på just den skolan. Avgiften för fritidsklubb ingår inte i maxtaxan utan fastställs av varje skola. Det finns dock riktlinjer för verksamheten.

Järfälla

Fritidsklubbar finns på alla kommunala skolor som har årskurs 4–6. Öppen fritidsklubbsverksamhet finns också på Vittra i Jakobsberg, Montessoriskolan Växthuset och Internationella Engelska skolan i Järfälla. Fritidsklubben drivs i öppen verksamhet vilket betyder att kommunen ansvarar för eleven under den tid denne vistas på fritidsklubben, men inte om barnet kommer dit eller går hem en viss tid.

Sollentuna

Barn som går i årskurs 3 har rätt till en plats på fritidshem för årskurs F-3, till och med den 31 juli inför årskurs 4. Barnet kan sedan fortsätta i fritidshem för årskurs 4–6 men vårdnadshavaren måste då ansöka om en plats eftersom det inte finns någon automatiskt övergång mellan fritidshem F-3 och fritidshem 4–6.

Haninge

När eleven går i årskurs 4–6 är barnet välkommen till fritidsgårdarna efter skoltid. Fritidsgårdarna (samt på skolorna i Vega och Svartbäcken) i Haninge bedriver öppen fritidsverksamhet på eftermiddagar och skollov på uppdrag av utbildningsförvaltningen.

Föräldrarna och eleven bestämmer själva när och hur ofta barnet ska komma till verksamheten. Det behövs ingen anmälan eller inskrivning innan besöket. Den öppna fritidsverksamheten är kostnadsfri.

Former för öppen fritidsverksamhet i alternativ regi

I dagsläget drivs all öppen fritidsverksamhet i Huddinge i kommunal regi (om man undantar de 10 procent som fristående skolor i kommunen har. Dessa ingår dock inte utvärderingen då kommunen inte har rådighet över verksamheten). Då det finns en politisk ambition att civilsamhället och föreningslivet i högre grad än i dag ska kunna erbjuda unga en aktiv fritid presenteras tre olika former av alternativ drift nedan.

Bidragsmodell

I Botkyrka finns ett fastställt bidragsreglemente för drift av öppen fritidsverksamhet där det bland annat slås fast att verksamheten ska bedrivas i enlighet med Skollagens bestämmelser om annan pedagogisk verksamhet samt följa Skolverkets allmänna råd.

Sånär som på en fritidsklubb i egen regi drivs den öppna fritidsverksamhet av föreningar och studieförbund. Det är ABF med fyra fritidsklubbar, Studiefremjandet med två, Botkyrka Vi unga med två, Byggnadsföreningen Heijmdal med två och ViGör med en klubb i Riksten.

Ansökan om drift av öppen fritidsverksamhet görs genom det ansökningsformulär som kultur- och fritidsförvaltningen inför varje ansökningsperiod tillhandahåller tillsammans med instruktioner om vilka obligatoriska dokument som gäller för varje verksamhetstyp och för den kommande verksamhetsperioden. Bidraget kan sökas av allmännyttig ideell förening/studieförbund som är registrerad i kommunens föreningsregister och uppfyller de allmänna villkoren som anges i reglementet samt önskar bedriva öppen fritidsverksamhet i enlighet med kommunens aktuella mål och prioriteringar.

Idéburet offentligt partnerskap

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn och utgör ett alternativ till bidragsfinansierad verksamhet och/eller upphandling av civilsamhällesorganisationer. Ett IOP-avtal ska ske på initiativ av den idéburna organisationen och är tillåtet då det inte existerar en marknad.

Sveriges Kommuner och Regioner skriver i en vägledning att en IOP ska kännetecknas av ömsesidigt förtroende där oförutsedda händelser löses i god anda. Har däremot överenskommelsen utformats som ett kommersiellt avtal med bestämmelser om vite, skadestånd etc. talar detta för att det är ett avtal som ska upphandlas. Kommunen måste således släppa något på kontrollen i en IOP.

I en konsultrapport Ramboll gjorde för Botkyrka kommunen 2019 redovisar man ett exempel från Uppsala kommun där man initialt ansåg att upphandling erbjuder ett tydligare juridiskt ramverk och ger kommunen möjlighet att ställa krav på utföraren med tydliga kvalitetskrav och riktlinjer i högre grad än IOP och bidragsöverenskommelser. Trots detta valde Uppsala att inte upphandla den öppna fritidsverksamheten då den inte bedöms utgöra en del av en kommersiell marknad, utan är mer att likna vid social verksamhet. Uppsala öppna fritidsverksamhet bedrivs dels i egen regi, dels genom föreningen KFUM genom i ett IOP. Huddinges upphandlingssektion betonar dock att rättsläget rörande IOP är oklart.

Upphandling

Enligt skollagen får enskilda huvudmän med bibehållet huvudmannaskap överlämna uppgifter på entreprenad till en annan enskild fysisk eller juridisk person (23 kap. 1 och 2 §§ skollagen). Skollagens bestämmelse om entreprenad gäller alltså enbart uppgifter. Huvudmannens ansvar kan inte läggas på entreprenad varför till exempel uppgift som ansvarig för verksamheten inte kan läggas på entreprenad.

Västerås har en handlingsplan som ligger till grund för kriterier för upphandling och ersättningsmodellen innebär att aktörer endast konkurrerar med kvalitet inte pris. Kommunen uppfattar att upphandling ger trygghet i form av långsiktiga avtal och skapar möjligheter för stärkt styrning. Kommunen genomför återkommande uppföljningar av verksamheterna utifrån kraven i upphandlingen och kan även ha olika inriktningar, som att verksamheterna ska beskriva hur de arbetar med demokratiska processer.

Kommunen upplever att den egna verksamheten liksom övriga aktörers förbättrades genom konkurrensutsättningen. Från de externa aktörernas sida uppfattades upphandling som tydligt och långsiktigt då verksamheterna inte ifrågasätts genom bidragsprövning varje år.

Det finns även andra kommuner som upphandlat den öppna fritidsverksamheten såsom Östersund och Lerum även om det var ett antal år sedan.

Pågående förändringar och satsningar

I allt kommunen företar sig måste det finnas ett helhetsperspektiv och därför är det viktigt att ta hänsyn till kommande förändringar och pågående satsningar i denna utvärdering. Nedan listade åtgärder kommer att påverka målgruppen 10–12-åringar positivt, speciellt i de socioekonomiskt utsatta områdena.

Bidragsöversyn

Föreningsaktiviteten i kommunen är ojämnt fördelad mellan kommunens olika delar. I de socioekonomiskt mer svaga områdena finns det generellt färre aktiva föreningar, mindre genomförd verksamhet samt lägre medlemsantal. Vid kultur- och fritidsförvaltningen pågår en grundläggande bidragsöversyn som kommer att påverka målgruppen 10–12 år.

- Omarbetat Utvecklingsbidrag med syfte att främja jämlikhet, jämställdhet, integration och utvecklandet av föreningarnas verksamhet för t.ex. nå nya målgrupper eller etablering i annan del i kommunen.
- Nytt Lovbidrag som är ett sätt att behålla ett rikt utbud av aktiviteter för barn och unga under lov genom att stödja föreningslivet ekonomiskt
- Skolidrottsföreningar föreslås kunna registrera sig och ansöka om Utvecklings- och Lovbidrag. Tanken är att sänka tröskeln så att fler ungdomar vill och vågar aktivera sig inom föreningslivet.
- Verksamhetsbidrag för fritidsföreningar är ett nytt bidrag som ska gå till barn- och ungdomsverksamhet i prioriterade områden för att ge en grundtrygghet för mindre föreningar.
- Kommunen ska stödja föreningar som erbjuder avgiftsfri prova-på-verksamhet, särskilt i kommundelar med svag eller ingen föreningsnärvard inom kultur- och fritidsverksamhet.

Idrottspolitiskt program (IPP)

Huddinge kommun tillsammans med forskningsprojektet ”Ung livsstil” genomförde 2015 en undersökning om barns och ungdomars livsstil. Barn och ungdomar på mellanstadiet ansåg att kommunen i första hand ska satsa på idrott.

Barn som kommer från hem med svagare ekonomi idrottar i mindre utsträckning än de som kommer från hem med höga inkomster och förslaget till nytt IPP har dem som en av de prioriterade grupperna ”Barn och ungdomar 7–20 år – med särskild hänsyn till flickor 12–20 år och barn och ungdomar med svagare socioekonomiska förutsättningar än genomsnittet”.

Satsning på trygghet och trivsel

Huddinge kommun kommer under perioden 2021–23 att satsa 10 miljoner årligen på bostadssociala åtgärder. För 2021 erhöll grundskolenämnden 750 tkr för att etablera samarbete med Södertörns högskola kring läxläsning i socialt utsatta områden. En redan pågående samverkan för vilken socialnämnden fått medlen för 2021 är den mellan barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen avseende föräldrarådgivare, som finns i Vårbysskolans rektorsområde samt Annerstaskolan i Flemingsberg, som erbjuder stöd till familjer gällande såväl föräldraskap som barn i behov av särskilt stöd.

Slutsatser och förbättringsområden

Överlag fungerar det bra...men det finns också utmaningar

Av de skolbesök, intervjuer och enkäter som gjorts och övriga fakta som tagits fram tyder det mesta på att den öppna fritidsverksamheten fungerar bra.

Inskrivningsgraden är i de allra flesta skolor tillfredsställande, rektorerna för inte fram några större bekymmer och eleverna, speciellt de yngre, är mycket nöjda med verksamheten.

Det är den låga uppslutningen på några skolor i de mer socioekonomiskt utsatta områdena som utgör en utmaning då det där även råder trångboddhet, vilket bland annat kan innebära att andra kommunala verksamheter som biblioteken får ta ett oproportionerligt stor ansvar fastän barnen endast är *en* av deras målgrupper. Än sämre är om barnen vistas på andra platser de inte borde vara utan vuxennärvaro.

Barnkonsekvensanalys

Bedömningen är att i en absolut majoritet av skolorna är barnets bästa att öppen fritidsverksamhet fortsatt organiseras på grundskolor i nära samarbete med fritidshemmet. Det ger barnen fördelar i form av trygghet och kontinuitet i vardagen då verksamheten bedrivs i anslutning till den egna skolan samt att personal vid öppen fritidsverksamhet genom nuvarande organisation kan få stöd och vägledning av fritidshemmets personal. En annan fördel med nuvarande organisation är att personalen vid den öppna fritidsverksamheten i huvudsak har utbildning motsvarande gymnasienivå samt att de ges kontinuerlig kompetensutveckling via fritidshemmets fortbildningsinsatser.

Samma bedömning gäller inte för skolor med låga inskrivningsgrader då få barn nyttjar verksamheten. Här gäller det att i första hand finna nya innovativa lösningar för att kunna ge de yngre en meningsfull fritid och rekreation.

Förbättringsområden

Internt utvecklingsarbete

Trots att den öppna fritidsverksamheten i stort fungerar tillfredsställande finns det skolor som är bättre än andra på att fylla verksamheten med intressant innehåll. Det goda exemplen måste tas fram och användas. Skolor som lyckats med verksamheten måste kopplas ihop med de som har en utvecklingspotential. Det finns exempelvis skolor även i de socioekonomiskt mer utsatta områdena där inskrivningen är bättre än i andra i samma område närliggande skolor. Det finns också skolor som ser samverkan med föreningslivet som en möjlighet för att öka utbudet och kvaliteten på den öppna fritidsverksamheten och som borde kunna dela den insikten med flera andra.

Flera rektorer efterlyser även ett fördjupat samarbete med fritidsgårdarna och enligt verksamhetschefen för Ungdom på kultur- och fritidsförvaltningen skulle det vara möjligt att se över ett samnyttjande med exempelvis skolorna eller föreningslivet rörande deras lokaler för fritidsgårdarna. Även samarbetet med Öppen Kulturskola bör utvecklas.

Detta utvecklingsarbete kräver inget politiskt beslut utan kan påbörjas omgående då det ligger i förvaltningens uppdrag att ständigt förbättra verksamheten.

Bättre utnyttjande av lokaler

Alla skolor är anslutna till fritidsbokningen. De lokaler som upplåts är vanligtvis gymnastiksal/ idrottshallar, matsalar, skolsalar och aulor. Efterfrågan från föreningar och civilsamhället rör till allra största delen gymnastiksal/ idrottshallar. I sammanhanget ska man då påminna sig att enligt Ung livsstil är idrott det viktigaste fritidsintresset på mellanstadiet.

I Huddinges Mål och budget under huvudrubriken ”En kommun där människor trivs och växer - social hållbarhet” står att ”kommunens lokaler ska vara ändamålsenliga och användas effektivt genom samnyttjande av såväl de olika verksamheterna inom kommunen som föreningslivet och invånare”.

Mot bakgrund av ovanstående skrivningar bör barn- och utbildningsförvaltningen tillsammans med kultur- och fritidsförvaltningen luckra upp de blockade tiderna mellan 8–17 för skolornas gymnastiksal/ idrottshallar med målet att utöka möjligheten för föreningarna att hyra lokalerna.

Utveckla samarbetet med föreningslivet och civilsamhället

I dagsläget bedrivs all öppen fritidsverksamhet i Huddinge i egen regi medan flera andra kommuner låter civilsamhället ta en mer aktiv del i driften. Om föreningslivet ska ges möjlighet att driva öppen fritidsverksamhet även i Huddinge måste barn- och utbildningsförvaltningen påbörja en dialog med föreningslivet och se över var och i vilken driftform – bidragsöverenskommelser, IOP eller upphandling – en utvärderingsbar pilotverksamhet skulle kunna startas.

Ett närmare och mer konkret samarbete med föreningslivet kring den öppna fritidsverksamheten borde resultera i att föreningslivet också stärks i de områden där det i dagsläget är lågt.

Avgift

Ett flertal av de intervjuade anser att avgifterna för öppen fritidsverksamhet i Huddinge har en hämmande inverkan på vårdnadshavare med lägre inkomster att ha sina barn i verksamheten, även om det är svårt att veta hur stor påverkan är.

Huddinges jämförelsekommuner och Botkyrka har studerats. Botkyrka och Haninge har ingen avgift, Nacka låter varje skola bestämma avgiften, Stockholm har terminsavgift (1 200 kr) liksom Järfälla (600 kr) medan Sollentuna har inkomstrelaterad avgift.

I jämförelse med kommunerna ovan har Huddinge en hög avgift, men då en avgränsning i syftet var att utvärderingen inte skulle generera några merkostnader kommer inget slopande av avgiften att föreslås då de simuleringar som gjorts rörande intäktsbortfall och ökad efterfrågan pekar på alltför stora kostnader. Även en halvering av avgiften skulle generera kostnader som vore svåra att täcka.